

Konflikter och förtroende i skärgården

Skärgården – och särskilt den åboländska – har många kvaliteter. På en överordnad nivå råder en bred konsensus om att de estetiska elementen i skärgården är av hög kvalitet. Längre ned i denna hierarki finns emellertid inte en sådan konsensus. Det finns många kategorier av individer med relation till skärgården; de har var för sig egna uppfattningar om den kulturella ordningen – förstätt i ett konstruktivistiskt¹ sammanhang – av element i skärgården, från naturens skönhet, till sälar, skarvar, vindmöllor, fiskodlingar etc.

En del av dessa individer uppträder i flera sammanhang i olika roller, medan andra enbart har en roll i ett skärgårdssammanhang. De kan vara biologer, teologer, kulturhistoriker som tar upp skärgården i något sammanhang samtidigt som de har sommarstuga i skärgården, seglar eller har någon annan skärgårdsanknytning. De kan också vara affärsmän eller ha jobb inom den offentliga sektorn utan någon anknytning till skärgården i jobbet. På fritiden kan relationen bestå i att de rätt mycket på samma sätt som de förra använder en sommarstuga, seglar eller på annat sätt gör något med anknytning till skärgården. I allmänhet använder nämnda individer skärgården i ett fritidssammanhang. Delvis som en kontrast finns sedan de bofasta som också har sina uppfattningar om denna kulturella ordning. Många av dem använder skärgården i ett ekonomiskt sammanhang och får sin inkomst från skärgården som resurs. Andra får en del av sin utkomst från olika former av distansarbete.

Denna kontinuerliga process kring den enskilda individens kulturella ordning av sin omvärld – diskurs om man så vill – finns det inte något objektivt, neutralt slut på; den fortsätter ibland med nya element och ibland så att element faller bort.

Föreliggande bok² är ett inlägg i denna diskussion. Den är redigerad och skriven av forskare i biologi, statsvetenskap och teologi.

Björn Vikström har skrivit bokens mest intressanta artikel om tvärvetenskapligt samarbete, relationer mellan

forskare inbördes och till andra och dessutom kring begreppet förtroende. Han ser detta förtroende som en avgörande förutsättning för tvärvetenskapligt samarbete också i kontakten med andra. I denna artikel gäller det skärgårdens problem, men perspektivet är vidare. Han går ändå inte så långt att han skriver att ytterligare en förutsättning är respekt och en vilja att förstå huvudlinjer och konsekvenser i andra vetenskapers begrepp, metoder och teorier.

En annan intressant artikel är teologen Patrik Hagmans om asketism som ställningstagande för ekologisk hållbarhet och indirekt mot föroreningen. För honom är askesen ett medel för att förändra människan, så att askesen innebär dels personlig utveckling och dels en utveckling av gemenskapen jämte en ödmjukhet. En förutsättning för denna användning av askesbegreppet är dock att miljöperspektivet inte är för snävt. Slutsatsen är att det krävs någon form av det som jag skulle kalla publik.

Tage Kurtén skriver om hantering av miljöfrågor ur ett moraliskt perspektiv. Hans konklusion är att det inte finns objektiva kriterier för gränsen mellan det moraliskt acceptabla och det som inte kan accepteras utifrån ett moraliskt perspektiv. Miljöfrågor och etik är en helhet vars struktur och innehåll varje enskild individ måste överväga. Men också en helhet har – på det sättet som jag ser det – en ram, som innebär att man lämnar bort det som faller utanför denna helhet. Var går då gränsen för denna helhet? Det saknar jag en diskussion kring. Kurtén påpekar också att begreppet ”fakta” är problematiskt i och med att konsensus inte råder. Ansvaret för att besluta sig för en synpunkt finns därmed hos den enskilda individen. Ytterst är det en fråga om förtroende.

Dessutom finns det andra artiklar innanför en dialogisk ram mellan ämnen och teman som biologi, teologi, etik, statsvetenskap och samhällsförändring. På en mer överordnad nivå har de flesta synpunkter i dessa artiklar framförts tidigare inom ramen för den omfattande press som sätts på politiker och på dem utan biologisk fackkunskap om Östersjöns och också Skärgårdshavets allvarliga situation.

Innanför denna ram finns INTERARC-projektet som den projektmässiga ram för de flesta av bokens författare; artiklarna är ett resultat av projektarbetet.

Marko Joas skriver om demokratiproblem, Sam Grönholm tar upp motsättningar om hur skärgården bör utvecklas; han menar att de bör lösas med interaktiva processer. Minna Näsman skriver om natur- och människosyner bland bofasta och fritidsgäster i Åbolands skärgård i relation till modernitetsbegreppet. Maria Sjöholm skriver om miljöhot och medborgardeltagande i Åbolands skärgård. Hon använder begreppet ”governance” som troligen är

1 För dem som inte är kulturvetare bör jag förklara att konstruktivism innebär – grovt sagt – ett synsätt om att vi själva konstruerar vår omvärldsbild (vad som är vackert, fullt etc.). Så långt som möjligt försöker vi därefter primärt att röra oss i en sådan miljö. Byggnader är fysiska realiteter, men byggs ändå enligt värderingar om vad som är vackert, funktionellt etc. Självklart finns dock också fysiska realiteter som inte någon har en inverkan på t.ex. ett vulkanutbrott.

2 Konflikter i skärgårdsmiljön. Biologiska, etiska och samhällsreligga perspektiv på Åbolands skärgård. Red. Erik Bonsdorff, Patrik Hagman, Marko Joas, Tage Kurtén, Björn Vikström. Åbo: Åbo Akademi förlag. 2011. 175 sidor

nytt för många av Budkavlens läsare, och som är ett nerifrån-perspektiv på beslutsprocesserna. Det är en motsats till det mera traditionella governmentbegreppet som har ett uppifrån- och nedåt-perspektiv i beslutsprocesserna. I artikeln finns många fina synpunkter på transparens och medborgardeltagande, men Sjöholm skriver inte om hur man kan undvika värdemässiga fronter och polariseringar mellan invånarkategorier i denna demokratiprocess. Inte heller diskuterar hon om dessa negativa konsekvenser likväl hade kommit fram också vid en traditionell governmentbeslutsprocess så att beslutet meddelas uppifrån och utan möjlighet till diskussion.

Cecilia Lundberg och Erik Bonsdorff skriver om den marina miljön och om realistiska utvecklingsalternativ för den.

Jag kan inte annat än beklaga att dessa författare har avslutat skriv- och redaktionsprocessen av boken innan avslutningen och kulmen på den långdragna processen om namnet för den fusionerade kommunen nåddes och namnet blev Pargas. Alternativet hade varit att behålla Västaboland, det som först var namnet på den sammanslagna kommunen som bestod av Pargas, Nagu, Korpo, Houtskär och Iniö. Denna process karakteriserades av

mycket fastlåsta positioner. Gullkrona förkastades efter en lång diskussionsprocess, eftersom det redan finns en plats med det namnet. Det påhittade namnet Havskrona – en plats som inte finns – förkastades också. Efter det kördes namnet Pargas stad igenom, också i en folkomröstning med – grovt räknat – Pargasbor kontra glesbygdsbor från de andra kommunerna. Det finns en säregen prestige i Finland i att vara stad – nämnas kan att stadsbegreppet avskaffades i Danmark i och med kommunreformen 1972; redan före hette det på danska Københavns kommune (www.kk.dk).

Jag har nämnt att boken är ett resultat av INTERARC-projektet och därför enbart omfattar artiklar som är skrivna av forskare från ämnen inom det projektet. Det är enbart att notera att en konsekvens härav är att boken inte innehåller artiklar av kulturvetare (etnologer, folklorister, historiker) som också forskar i skärgården. Inte heller i titeln finns det något om kulturvetenskap. Artiklar av kulturvetare kunde troligen ha ökat bredden i boken som helhet.

Jag vill rekommendera särskilt Björn Vikströms artikel, men också andra teologers artiklar. Synpunkterna i de andra artiklarna har jag läst tidigare, åtminstone i stora drag.

Ole Rud Nielsen